

STICHTING HET NEDERLANDS VESTINGMUSEUM JAARVERSLAG 2010

vastgesteld door het Bestuur op 22 maart 2011

Het is mogelijk Het Nederlands Vestingmuseum bij testamentaire beschikking te bedenken. De Stichting Het Nederlands Vestingmuseum is vrijgesteld van het betalen van successierechten.

Dit geldt ook voor de Stichting Vrienden van Het Nederlands Vestingmuseum, die tot doel heeft verzamelingen die betrekking hebben op de thema's van het Nederlands Vestingmuseum bijeen te brengen, te onderhouden en ten toon te stellen om op die manier het Nederlands Vestingmuseum te steunen.

Beide stichtingen beschikken over een ANBI-verklaring.

De directeur van het museum kan nadere inlichtingen geven.

Het Nederlands Vestingmuseum is sinds 1999 ingeschreven bij de Stichting Het Nederlands Museumregister

INHOUD

	pag.
Woord vooraf	3
1. Doelstelling en missie	3
2. Ligging en geschiedenis	3
3. Collectie	4
<i>a. algemeen beleid</i>	
<i>b. beweging in de collectie</i>	
<i>c. bibliotheek</i>	
<i>d. beheer en behoud</i>	
- algemeen onderhoud	
- specifiek onderhoud	
- uitbreidingen	
- registratie en automatisering	
4. Tentoonstellingen	5
<i>a. permanente tentoonstelling</i>	
<i>b. wisseltentoonstellingen</i>	
- 'Kunst kent geen Grenzen'	
- 'Wees wijs met wapens' en 'Bloemschilderijen'	
- 'Power en Bling'	
5. Infrastructuur	6
<i>a. algemeen</i>	
<i>b. BoGIUp</i>	
<i>c. terrein</i>	
<i>d. gebouwen</i>	
6. Externe contacten en bekendheid	7
<i>a. externe contacten</i>	
<i>b. communicatie</i>	
<i>c. gevraagde adviezen</i>	
<i>d. gegeven adviezen</i>	
<i>e. vrienden</i>	
<i>f. bezoekers</i>	
7. Bastion op Stelten	9
<i>a. educatie en vorming</i>	
<i>b. activiteiten</i>	
<i>c. arrangementen</i>	
8. Medewerkers en Bestuur	10
<i>a. vaste medewerkers</i>	
<i>b. weekendcoördinatoren</i>	
<i>c. vrijwillige medewerkers</i>	
<i>d. Bestuur</i>	
<i>e. activiteiten voor medewerkers</i>	
9. Jaarrekening 2010	12
<i>a. balans per 31 december</i>	
<i>b. rekening van baten en lasten</i>	
<i>c. toelichting</i>	
10. Functionarissen	13
<i>a. hoofdbestuur</i>	
<i>b. kascommissie 2010</i>	
<i>c. vaste medewerkers</i>	
<i>d. vrijwillige medewerkers</i>	

Woord vooraf

The year after and the year .....

Het jaar 2010 zou een soort tussenjaar worden; het jaar na de opening van de herinrichting van de vaste expositie en het jaar vóór de start van het plan BOGLUP waarin het museum geleidelijk zal verhuizen naar de Utrechtse Poort, de Gele Loods en Bastion Oranje.

Een jaar ook waarin we niet het elan wilden verliezen dat we in de afgelopen jaren hebben gekregen om tegelijk aan de toekomst van een nieuw museum te werken en het oude museum meer dan alleen ‘gewoon’ draaiende te houden.

Nu kunnen we gevoeglijk vaststellen dat beide doelen gehaald zijn. Achter de schermen is in samenwerking met de gemeente en de Rijksgebouwendienst veel werk verzet om BOGLUP te kunnen realiseren en begin december 2010 is de eerste schep de grond in gegaan om de Utrechtse Poort te restaureren. Voorzien wordt dat daar in het voorjaar 2011 het Bezoekerscentrum Naarden kan worden geopend. En op Bastion Turfpoort heeft het museum een succesvol jaar gehad waarin we afstevenden op de 25.000 bezoekers. De vroege winter gooidt helaas roet in het eten zodat we net onder die 25.000 bleven steken.

Een van de hoogtepunten dat we met enige trots melden, was de ontvangst voor het Ministerie van Defensie van circa 350 internationale militair historici met hun partners op het museumterrein voor een barbecue met feestelijke omlijsting. Naarden heeft een zeer goede indruk bij het gezelschap achtergelaten.

Langzamerhand zijn zich ook donkere wolken gaan samenvakken aan de culturele horizon. Nog onduidelijk is welke gevolgen de economische- en politieke ontwikkelingen in den lande voor het museum zullen hebben.

Inmiddels is bekend dat de overheid in alle bestuurslagen met bezuinigingen is gekomen. Het museum zal daar ongetwijfeld in 2011 en later mee te maken krijgen. Het is een uitdaging er op een verstandige manier mee om te gaan, realistisch, maar zonder het lange termijn perspectief uit het oog te verliezen. Het Vestingmuseum bestaat al sinds 1955 en heeft de afgelopen decennia menige storm doorstaan. Met een goede bemanning en de juiste uitrusting komt na het passeren van dit lage druk gebied ongetwijfeld een goede haven in zicht.

Naarden, maart 2011

Maarten Slot
Voorzitter

Bas Kreuger
Directeur

---

1. Doelstelling en missie

Het Nederlands Vestingmuseum heeft ten doel het wekken van belangstelling voor de geschiedenis van de Nederlandse vestingbouw, het functioneren van vestingen en andere duurzame verdedigingswerken, alsmede het leven en werken daarin. Vanwege de plaats van vestiging is een tweede doel de bevordering van de instandhouding van de herinnering aan de voormalige Vesting Naarden met alles wat daarbij hoort.

De missie van het museum is bezoekers op een plezierige manier kennis te laten maken via woord, beeld en geluid met de cultuurhistorische, de sociaal-economische, militaire en bouwkundige aspecten van de Nederlandse verdedigingswerken en van de Vesting Naarden in het bijzonder.

2. Ligging en geschiedenis

Vesting Naarden

Naarden dateert uit 1350, de huidige vestingwerken zijn hoofdzakelijk in het vierde kwart van de 17e eeuw gebouwd. Naarden is één van de weinige vestingsteden in Nederland die geheel intact is gebleven, mede dankzij vakkundige restauratie. Met haar dubbele gordel van wallen en grachten is zij een groot monument van nationaal belang. De voormalige hoofdstad van Het Gooi ontleende haar betekenis vooral aan de strategische ligging op een zandrug tussen de voormalige Zuiderzee en het Naardermeer.

Bastion Turfpoort

Het Nederlands Vestingmuseum is sinds 1955 gevestigd in en op Bastion Turfpoort, een twee hectare groot

terrein binnen de Vesting Naarden. Een bastion is een vijfhoekige uitbouw van de hoofdverdedigingswal. De Vesting Naarden dankt haar typische 'stervorm' aan zes van deze bastions. Op Bastion Turfpoort bevinden zich zes gebouwen. Tot het museumterrein behoort tevens het ravelijn tussen de bastions Promers en Turfpoort. Een ravelijn is een eiland in de vestinggracht dat de achterliggende hoofdwal moest beschermen tegen vijandelijke aanvallen.

3. Collectie

a. algemeen beleid

In 2006 is een nieuw museumbeleidsplan opgesteld waarin het collectiebeleid scherper gedefinieerd is. Het door het bestuur geformuleerde verzamelbeleid richt zich op de periode tussen 1350 en 1965, waarbij het accent ligt op de (vesting)artillerie en het leven in een vestingstad.

In de komende beleidsperiode zal het museum zich concentreren op het in grote lijnen schetsen van de verdediging van Nederland door de eeuwen heen met behulp van kastelen, vestingen, linies en stellingen.

In het bijzonder komt daarin de nadruk te liggen op de positie van Naarden (eeuwenlang) als voorloper van de Stelling voor Amsterdam (de verdediging van de oostelijke toegang tot die stad) en in de 19^e en begin 20^e eeuw als noordelijk ankerpunt van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Deze eigenschappen geven het museum bij uitstek de gelegenheid de strategische visies op de verdediging van het hart van Nederland door de eeuwen heen toe te lichten aan het publiek.

Het museum is beheerder van de collectie. Eigenaar is de Stichting Vrienden van Het Nederlands Vestingmuseum.

b. beweging in de collectie

Acquisities

- ingelijste plattegrond tekening (1 bij 1 meter) van de vesting Naarden, waarop aangegeven alle militaire gebouwen in 1847 – schenking.
- stalen staak, gebruikt voor prikkeldraadversperringen in WOII (bodenvondst uit de vestinggracht) – schenking.
- oliebuisje voor onderhoud machinegeweer (Brits) – schenking.
- enkele patroonmagazijnen van automatische wapens (uit de vestinggracht) – schenking.
- pantserluik voor afdichting van geschutpoorten van kazematten (uit de vestinggracht) – schenking.
- drie granaathulzen van verschillende kanonnen – schenking.
- kist persoonlijke uitrusting van een in Naarden gelegerde milicien – ca. 1920 – schenking.
- zakboekje van een korporaalmilicien, ca. 1880 – schenking.
- uniformjasje Kon. Landmacht, ca. 1960 – schenking.
- diverse uniformen PSU van militairen, ca. 1970 – schenking en aankoop.
- bajonet (Frans), WOI – schenking.
- twee geweren M95 (een Steyr en een Hembrug) en twee karabijnen M95 (een Steyr en een Hembrug) – aankoop.

Uitleningen

- diverse objecten ten behoeve van de Bibliotheek Hilversum.
- veel objecten ten behoeve van de expositie 'Van Mariaconvent to Comeniusmuseum' voor het Comeniusmuseum.

c. bibliotheek

Het boekenbezit van het museum, bestemd voor het gebruik door onze medewerkers, heeft dit jaar geen veranderingen ondergaan.

d. beheer en behoud

- algemeen onderhoud

Het beheer van de collectie omvatte het registreren van nieuw verworven objecten en documentatie, alsmede het gereed maken daarvan voor expositie dan wel opname in het depot. Ook werden diverse objecten (uit depot dan wel expositieruimten) gerepareerd en onderhouden.

Naast het gebruikelijke inventarisnummer, dat op elk geregistreerd object is aangebracht, werd voortgegaan met het aanbrengen van een label aan de objecten om de directe identificatie te vergemakkelijken.

- specifiek onderhoud

De volgende meer specifieke activiteiten werden uitgevoerd:

- Voortgaande inrichting van de kanonkelders in kazemat Z op basis van een vijftal historische thema's en het aanpassen van de klimaatbeheersing aldaar.
- Met het oog op de toekomstige inrichting van de kazerne op Bastion Oranje is begonnen met de aanmaak van kazememeubilair uit circa 1900. In 2010 zijn een sleutelrek, een geweerrek, een kwispedoor en een onderofficierstafel gemaakt.
- Aanpassen van de munitievitrine bij de laboreerkamer in kazemat IJ, alsmede het voorzien van teksten aldaar.
- Twee experimenten met betrekking tot het gebruik van schimmelwerende middelen op leer, hout en andere materialen werd uitgevoerd met medewerking van een gespecialiseerd bedrijf.
- Reparatie en restauratie van diverse voorwerpen, deels door de tand des tijds genoodzaakt, maar ook ten gevolge van de moeizame klimaatbeheersing in de kazematten (bestrijding van roest, schimmel e.d.). Voorts werden de affuiten van kanonnen opnieuw geschilderd en werd de trap naar kazemat W zodanig onderhouden dat deze tot januari 2011 mee zou kunnen (het moment van vervanging door de RGD).
- In de binnenexpositie werden aanpassingen in de verlichting van de diorama's in kazemat IJ uitgevoerd.
- Tenslotte werd regulier onderhoud gepleegd aan de rondvaartboot, de kantoorruimte, de museumwinkel en diverse expositieopstellingen.

- uitbreidingen

Op het buitenterrein werd door de technische dienst de trikebal (ook wel Mallejan genaamd en ontworpen om kanonslopen over het vestingterrein te vervoeren) van nieuwe, in eigen beheer vervaardigde wielen voorzien en opnieuw geplaatst.

Een aanvang werd gemaakt met deel drie van de vestingwerktuigen; na de vervaardiging van de trikebal en de kaapstaander werd begonnen met de bouw van een 'vestingbok', een hefwerktuig waarmee kanonslopen opgetild konden worden zodat er een affuit onder geplaatst kon worden. Deze enorme klus is voor aanschaf van materiaal financieel gesteund door de Vrienden van het Vestingmuseum.

Voor de jongere bezoektjes werd met veel inventiviteit een 'Waterliniespeeltafel' gemaakt waarmee kinderen zelf een kleine waterlinie rond een vesting onder water kunnen zetten.

- registratie en automatisering

In 2010 werd opnieuw een aantal objectbestanden in het Adlib collectieregistratiesysteem bijgewerkt door mevrouw Pieneman. Conservator Van Westerop leverde een groot aantal collectiebeschrijvingen aan. Dit collectie-registratieproject zal naar alle waarschijnlijkheid nog tot 2011 lopen.

4. Tentoonstellingen

a. permanente tentoonstelling

Aan de permanente tentoonstelling is naast geavanceerd onderhoud in het verslagjaar geen ingrijpende wijziging aangebracht. Hier en daar zijn teksten aangepast en in kazemat W is op verzoek van de rondleiders een kaart van de Waterlinie vervangen om beter inzicht in de ligging van die Linie te kunnen geven.

b. wisseltentoonstellingen

In het verslagjaar zijn de onderstaande tentoonstellingen gepresenteerd.

'Kunst kent geen grenzen' (december 2009 – maart 2010)

Deze cross-border expositie van Gooise en Bosnische kunstenaars had als thema "Oorlog & Vrede" en toonde dat beide groepen kunstenaars verschillend interpreteren. Dat kunst de tongen los kan maken bewijst een reactie van een bezoeker die een geëmotioneerde mail stuurde naar aanleiding van het bekijken van de tentoonstelling en de discussie aan wilde gaan over het nut van het exposeren van kunstwerken met het thema "Oorlog".

Dubbelexpositie 'Wees wijs met wapens' en 'bloemschilderijen' (augustus - november)

In deze expositie toonden conservator Wim van Westerop en zijn vrouw Fien Van Westerop-Beurze, objecten uit zijn wapencollectie resp. bloemstillevens uit haar schilderijcollectie.

Dat leverde een aardige tegenstelling tussen macht en verstilte pracht op die het goed deed in kazemat IJ.

‘Power en Bling’ (december 2010 – maart 2011)

Inhakend op deelname aan de experimenten met kinderbezoek van de museumvereniging heeft het museum uit eigen collectie een expositie over de macht en pracht van het leger in vervlogen tijden ingericht.

5. Infrastructuur

a. algemeen

Sinds 1955 is het Nederlands Vestingmuseum gevestigd in de Vesting Naarden. Het bezoekersgedeelte alsmede het kantoor en de werkplaats zijn gehuisvest in en op Bastion Turfpoort dat twee hectare beslaat.

Onze depotcollecties zijn verdeeld over twee locaties. De documentaire attributen (ook foto's en prenten) bevinden zich in het Stadsarchief Naarden aan de Cattenhagestraat. De depotruimte in het Stadsarchief wordt door de gemeente beschikbaar gesteld. De driedimensionale attributen bevinden zich in een eigen depot in de Sint Vitusstraat dat van de gemeente Naarden wordt gehuurd.

De Dienst Domeinen stelt het bastion *om niet* beschikbaar aan het Vestingmuseum. Dit contract loopt in 2016 af. De Rijksgebouwendienst Directie Noord-West heeft het bastion in onderhoud. Dit betreft alleen het groot onderhoud en zwaar terreinonderhoud. Alle gebruikersonderhoud is voor rekening van het museum.

b. BoGIUp

In 2008 is het plan opgevat om op termijn het Vestingmuseum te verhuizen naar een nieuwe locatie binnen de Vesting Naarden. De Utrechtse Poort zal de entree van het museum moeten worden. Vandaar kan het publiek dan via de Gele Loods naar Bastion Oranje. Zo zal het museum een plaats krijgen direct in het hart van de vesting, aan het begin (of einde) van een bezoek aan Naarden. Daarnaast zal de realisatie van deze plannen het museum ook een aantrekkelijk gezicht naar buiten geven, veel meer ruimte voor alle museumactiviteiten en ondersteunende diensten en een breed scala aan vestingtechnische bouwwerken.

De eigenaar van de gehele vesting, de Rijksgebouwendienst, was enthousiast over het plan. Vanaf 2008 is samen met de RGD en de gemeente Naarden gewerkt aan de uitwerking. Eind 2009 is het besluit genomen het eerste gedeelte van het plan in gang te zetten: het gebruiksklaar maken van de Utrechtse Poort als Bezoekerscentrum Naarden, Informatiepunt Waterlinie en Entree Museum. De huurcontracten met de huidige gebruikers zijn door de RGD opgezegd. De RGD heeft een bouwvergunning voor het restauratiewerk verkregen en het Vestingmuseum heeft de benodigde middelen voor de inrichting van de Poort verworven. Medio december 2010 is met de restauratie van de Poort door de RGD begonnen. Naar verwachting zal de Poort in het voorjaar van 2011 geopend worden als Bezoekerscentrum Naarden en Informatiecentrum Waterlinie.

c. terrein

Het begrazing door geiten blijft een effectieve manier om het groenonderhoud te verminderen. De hoogte van het te maaien gras is aanzienlijk lager dan vroeger. Ook het weghalen van de zogenoemde 'opslag' (kleine boompjes) is vervallen, omdat deze geheel door de geiten wordt weggevreten. De veestapel bestond eind 2010 uit een bok en zes geiten.

Gedurende het jaar werden regelmatig de vlakke stukken gemaaid door vrijwilliger de heer Van Zwet. Door zijn inzet kwam bij de TD in ruime mate tijd vrij voor ander werk.

d. gebouwen

De gebouwen op Bastion Turfpoort hebben een grote aantrekkingskracht op de bezoekers. Zij hebben een monumentale waarde. Het in goede conditie houden van de kazematten en overige ruimten krijgt dan ook veel aandacht. In periodiek overleg met de locatiemanager(s) van de Rijksgebouwendienst werd de toestand van de gebouwen besproken.

De medewerker van de technische- en onderhoudsdienst van het museum [TD] verzorgt samen met vrijwillige medewerkers het onderhoud.

In 2010 kreeg het museum te maken met een tweetal inbraken. Er is enig kasgeld verdwenen en schade aan het gebouw toegebracht. Door verbeteringen aan het hang- en sluitwerk en de alarminstallatie hopen we beter bestand te zijn tegen dergelijke incidenten.

In het najaar van 2010 bleek de trap naar kazemat W dermate slecht te zijn dat vervanging noodzakelijk is. De RGD bleek hiertoe bereid te zijn en medio januari 2011 zal de trap dan ook vervangen worden.

6. Externe contacten en bekendheid

a. externe contacten

Contacten met overheden en bedrijfsleven zijn voor het museum van wezenlijk belang. Met de gemeente Naarden als grootste subsidiegever, de Rijksgebouwendienst, de provincie Noord-Holland, de Stichting Museaal & Historisch Perspectief Noord-Holland en de Koninklijke Landmacht (in het bijzonder de musea van de Landmacht; het Artilleriemuseum, het Geniemuseum en het Legermuseum) worden goede banden onderhouden. Intensief contact is er met het Projectbureau Nieuwe Hollandse Waterlinie. Het museum heeft zitting in diverse werkgroepen die programma's voor de Waterlinie uitwerken.

Met het Muiderslot, Forteiland Pampus, Fort werk IV (Bussum) en de collega's van Fort Uitermeer en Fort aan de Ossenmarkt (Weesp) werd het in 2009 begonnen samenwerkingsverband voortgezet in educatieve en marketingprogramma's. In de zomer van 2010 is uit deze samenwerking een drietal arrangementen met het Muiderslot uitgevoerd. In november 2010 is deelgenomen aan "De Dag van de Mantelzorg" waarin regionale mantelzorgers een leuke dag uit werd aangeboden in het erfgoed in de regio.

Het Vestingmuseum nam al deel aan de participantenraad van waaruit een Regionaal Bureau voor Toerisme [RBT] voor de Gooi- en Vechtstreek is opgericht. In het voorjaar van 2010 is de directeur van het Vestingmuseum deel gaan uitmaken van het bestuur van het RBT/iTrovator.

Met de (historische) collega's van het Comeniusmuseum, de Stichting Tussen Vecht en Eem, de werkgroep Vestingstad en het Stads- en Streekarchief werd voor het vijfde jaar plezierig samengewerkt in het organiseren van het Historisch Café Naarden.

Met het Instituut voor Militaire Historie van het Ministerie van Defensie in Den Haag is de samenwerking voor het Internationaal Militair Historisch Congres met succes afgerond. Op 31 augustus 2010 zijn ruim 350 historici en hun partners vanuit de hele wereld in Naarden ontvangen en hebben zij genoten van een prima barbecue op bastion Turfpoort, begeleid door muziek van de Marinierskapel.

b. communicatie

Het is plezierig te merken dat de media veelvuldig aandacht aan het museum hebben geschonken. Er was veel belangstelling van de redacties van De Gooi- en Eemlander, de regionale huis-aan-huisbladen, Radio Soest, De Gooi- en Eembode en RTV Noord-Holland. Nationale en regionale tijdschriften en dagbladen wijdden artikelen aan het museum.

Een tweetal radiospots op Radio 1 in de rubriek 'Er op uit met Meta' resulteerde in het aantrekken van goede bezoekersaantallen op Tweede Paasdag en op de laatste garnizoensdag. Deze spots werden deels betaald door het Projectbureau Nieuwe Hollandse Waterlinie, deels door het museum zelf.

Een bijzondere vermelding waard is de aflevering van het televisieprogramma "Bananasplit" in het Vestingmuseum waarin de acteurs Peter Faber en Huub Stapel figureerden.

De nodige bekendheid voor het museum werd voorts verkregen door verspreiding van posters en folders en via de eigen website www.vestingmuseum.nl. Deze website bleek bereikbaar voor vele duizenden mensen uit de gehele wereld.

Via "De Vesting", het mededelingenblad van de Stichting Vrienden van Het Nederlands Vestingmuseum, worden begunstigers en zakelijke relaties op de hoogte gehouden van ontwikkelingen in het museum. In 2010 verschenen opnieuw twee nummers, die ook werden opgemaakt in de nieuwe huisstijl van het museum.

c. gevraagde adviezen

Museale adviezen werden ingewonnen bij de museumconsulenten van de Stichting Museaal & Historisch Perspectief Noord-Holland en bij enkele bevriende deskundigen over de manier waarop horeca gerealiseerd zou kunnen worden in het Vestingmuseum na de verhuizing.

Met financiële steun van de Mondriaanstichting werd in 2010 door Waag Society een begin gemaakt met een onderzoek naar de manier waarop de "Vesting-experience" gemaakt zou kunnen worden. Hiertoe werd een aantal expertmeetings georganiseerd en gesprekken gevoerd. Naar verwachting zal begin 2011 een eindverslag en

stappenplan worden opgeleverd.

d. gegeven adviezen

In het verslagjaar zijn diverse gesprekken gevoerd met studenten die in het kader van hun opleiding een onderdeel van het museumwerk bestuderen.

De directeur is gevraagd mee te denken over een herbestemming van Fort Kijkduin in Den Helder. Voorts heeft hij regelmatig overleg met de gemeente over de manier waarop in de schaal van Naarden passend toerisme aangetrokken kan worden. In 2010 nam hij daarom deel aan een aantal werklunches met Naardense ondernemers.

e. vrienden

Voor de Stichting Vrienden van Het Nederlands Vestingmuseum werd in najaar 2010 een Vriendendag op het museum zelf georganiseerd. Een combinatie van een lezing door onze conservator Wim van Westerop over wapens (passend bij de expositie die op dat moment werd gehouden) met een geanimeerde lunch en uitleg over de toekomstplannen door de directeur stond garant voor een geslaagde middag.

f. bezoekers

Het Nederlands Vestingmuseum trok in 2010 **24.389** bezoekers tegen **24.214** bezoekers in 2009. Deze cijfers geven een interessant beeld te zien. De afgelopen tien tot vijftien jaar fluctueerde het bezoekersaantal van het Vestingmuseum om de twee jaar aanzienlijk (met aantallen van drie tot vierduizend personen) afhankelijk van het feit of het een jaar was waarin al dan niet het FotoFestival Naarden (FFN) werd gehouden. In 2007 kwam het museum (inclusief FFN bezoekers) tot 24.484 bezoekers, in 2008 (zonder FFN) op 21.093 om in 2009 weer naar 24.241 te gaan (met slechts 535 FFN bezoekers). In 2010, een jaar zonder FFN, is het aantal van 24.389 dus opmerkelijk te noemen. Het lijkt erop dat de museale vernieuwing plus het arrangementenprogramma dat in 2009 is gestart, vruchten afwerpt.

Bezoekers gegevens 2008-2010

	2008	2009	2010
Verdeling bezoekers naar categorie	21.093	24.214	24.389
Bezoekers vol betalend	7.566	8.409	9.327
Bezoekers met korting	10.263	11.064	10.617
MK-bezoekers	3.264	4.206	4.445
Bezoekers Fotofestival ¹		535	
Entree naar categorie	21.093	24.214	24.389
Volwassenen ²	10.616	13.709	13.345
Jongeren/kinderen	5.989	6.870	7.373
Speciale prijs (slaapkamer Sinterklaas)	1.556	1.811	1.692
Gratis	2.932	1.824	1.979
Bezoekers per kwartaal	21.093	24.214	24.389
1 ^e kwartaal	2.479	2.321	2.470
2 ^e kwartaal	6.282	8.863	8.337
3 ^e kwartaal	8.152	7.792	7.959
4 ^e kwartaal	4.180	5.238	5.623
Entree jongeren/kinderen	5.989	6.700	7.373
Vol betalend	2.051	2.182	2.400
MK/CJP	1.032	1.162	1.672
Groepskorting	2.906	3.356	3.301
Entree volwassenen	10.616	13.189	12.748
Vol betalend	5.515	6.227	6.927
MK	2.382	3.185	3.239
Groepskorting	2.719	3.242	2.582
Bezoekers Fotofestival		535	

¹ Bezoekers van het fotofestival kregen op vertoon van hun passe-partout van het festival korting. De entreprijs bedroeg voor hen 1 euro.

² In de volwassen bezoekers zitten ook 535 bezoekers van het Fotofestival 2009.

7. Bastion op Stelten

a. educatie en vorming

Het Vestingmuseum blijft nauw betrokken bij de organisatie van de bijeenkomsten in het kader van het Historisch Café Naarden. Het museum is echter niet langer een locatie voor de daadwerkelijke cafés. Het museum heeft deelgenomen aan twee ‘pilots’ van de Stichting Omgevingseducatie. De Calsschool uit Naarden koos voor het project “Het geheime wapen van Nederland” en bracht met veel leerlingen een bezoek aan Kazemat W over de Hollandse Waterlinie. De Godelindeschool koos voor het project “Naarden mijn woonomgeving” en voerde hun afsluitend toneelstuk over de middeleeuwen op in Kazemat IJ. In het museum werden in 2009 speurtochten voor basisscholen ontwikkeld die ook in 2010 erg succesvol waren.

De partijtjes voor de kinderverjaardagen die op zoek gingen naar de schat van Commandant van Oorschoot werden voorzien van enkele nieuwe onderdelen en waren wederom een groot succes.

Voor diverse televisieprogramma's werden er opnamen gemaakt in het museum en dat gaf ons weer zeer veel positieve publiciteit.

b. activiteiten

Onze vaste programmaonderdelen zoals de gratis rondleiding op de eerste zondag van de maand en zijn ook dit jaar weer een succes geweest. Het kwam voor dat kanonnier Piet Visser met meer dan vijftig mensen de gratis rondleiding verzorgde; doorgaans zijn er tussen de tien en dertig personen.

Op de derde zondag van de maand was er de demonstratie kanonschieten. Deze zijn wisselend van succes maar blijven wel altijd een publiekstrekker. Door de vaste deelname van de kanonnierploeg uit Amersfoort heeft de demonstratie wel body gekregen en daarmee meer uitstraling.

Bijzondere data

- Zondag 14 maart: opening van het seizoen. Alle gasten kregen een gratis kopje koffie/thee. Bezoekersaantal: 96.

- Paaszondag 4 en maandag 5 april: Met de jaarlijkse paasspeurtocht en op Tweede Paasdag met mooi weer bezoek van de Tingieter werd het een zeer succesvol weekend. Bezoekersaantal: 233 resp. 431.

- Zaterdag 10 en zondag 11 april museumweekend. Elke tweede bezoeker kreeg gratis entree. Bezoekers konden in kazemat IJ uniformen en andere historische kleding passen en daarvan zelf foto's maken. Er waren wat meer bezoekers dan vorig jaar: zaterdag 74 en zondag 231.

- Zaterdag 17 en zondag 18 april opening Forten seizoen. Samen met Fort Werk IV in Bussum is er een fietstocht uitgezet tussen de twee forten met een leuk dagprogramma. Een grote gratis advertentie van een kwart pagina in de Gooi en Eemlander werd door ons gekoppeld aan een lezersaktie. Het programma was te vol voor één dag waardoor het museum weinig bezoekers kreeg. Voor de gratis rondleidingen in het museum waren er 86 resp. 212 bezoekers.

Evenals vorig jaar werd weer de vleermuizenspeurtocht uitgezet. Zowel in het weekend als in de rest van het seizoen was dit een doorslaand succes.

Het museum nam in dit weekend ook deel aan een kinderfeestjesbeurs in Fort Vechten. Dat leverde beduidend meer partijtjesboekingen op uit de omgeving van Utrecht.

- Zondag 25 april was het museum present op de bloemencorsomarkt in Haarlem. Daaraan wordt al enkele jaren een toeristische infomarkt voor Noord-Holland gekoppeld. Dankzij het goede weer was het aantal bezoekers aan de kraam niet te tellen: om 16.00 uur waren alle folders al uitgedeeld!

- Woensdag 5 mei, Bevrijdingsdag. Het museum organiseerde een bevrijdingsfeest voor kinderen. Omdat er in de wijde omtrek niets voor kinderen te doen was liep het letterlijk storm: er waren enkele Oudhollandse kinderspelen, de vleermuizenspeurtocht en de waterkanonnen. Bezoekersaantal 230.

- Zondag 9 mei, Moederdag. Er was een ‘moederverwendag-arrangement’, samengesteld uit een boottocht en een high tea. Slechts acht mensen maakten hier gebruik van. Bezoekersaantal 126.

- Hemelvaartsdag 13 mei. Er werd een dauwboottocht georganiseerd. Op basis van vooraanmelding werden er twee tochten gemaakt met gratis koffie aan boord.

- Pinksterweekend, 23 en 24 mei. Op Tweede Pinksterdag de oude- en nieuw Hollandse kinderspelen. Bezoekersaantallen: 260 resp. 357.

- Zondag 30 mei waren de Morgan Sports Car te gast. Er waren door het matige weer een beperkt aantal

bezoekers.

- Zondag 20 juni, Vaderdag. Er waren demonstraties over wapengebruik in het leger van nu. Vaders konden toetreden tot het garnizoen om mee te helpen. Bezoekersaantal 221.
- Vrijdag 25 juni. Een grote manifestatie met 250 mensen van TNS- NIPO in Naarden gaf veel werk aan de ontvangst met koffie/thee in het museum en een lunch verzorgd door Fagel. De deelnemers verspreidden zich vervolgens over de vesting met de mogelijkheid van het beklimmen van de toren van de Grote Kerk, een rondvaart bij Lex Maat of een stadsrondleiding. De succesvolle dag bood veel leermomenten voor het museum.
- Dinsdag 3 augustus vond de eerste vaartocht naar Muiden plaats (motto: Varen door de tijd). Waren eerder tochten wegens gebrek aan belangstelling afgelast, bij deze tocht waren de 12 deelnemers zeer enthousiast.
- Zondag 8 augustus trad de re-enactmentgroep De Koude Oorlog op. De marechaussee-groep van Vriendenvoorzitter Bart van Es heeft in uniform in de stad flyers uitgedeeld. Dat leverde extra bezoekers op. Totaal bezoekersaantal: 181.
- Zondag 22 augustus Dag van de Oude Hollandse Waterlinie. Op de jaarmarkt in de stad stond de bus van de OHW promotie te maken. Het Vestingmuseum stond ongelukkig geheel buiten de loop van het publiek. Ondanks de actiebonnen 'twee voor de prijs van één' was het niet druk in het museum. Totaal bezoekersaantal: 110.
- Zondag 29 augustus de jaarlijkse Dudokdag. Regen en storm drukte het bezoekersaantal. Andere jaren kent de Dudokdag een kleine 500 bezoekers, nu waren er 93 van Dudok en 117 andere gratis gasten.
- Dinsdag 31 augustus ontving het Ministerie van Defensie circa 350 internationale militaire historici met hun partner op het museumterrein. Er waren rondleidingen, boottochten en een grote barbecue.
- Zaterdag 11 september maakten ongeveer 400 deelnemers aan de Rabo fietstocht een tussenstop op het museumterrein en toonden belangstelling voor het museum.
- Zondag 12 september, Open Monumentendag. 'De smaak van de 19^e eeuw' was het thema. Er was op het museumterrein een Artilleristen Cantine nagemaakt. Daar werd koffie en thee geschonken en werden poffertjes gebakken. Bezoekersaantal: 580.
- Zondag 19 september, Grote Finale met diverse re-enacters groepen: Keep them Rolling, Bridgehead uit Bussum, de Marechaussee-groep van Bart van Es, twee militairen van nu en de eigen garnizoensploegen. Ook de begunstigers waren uitgenodigd. Bezoekersaantal: 365.
- In oktober waren er in de week van de geschiedenis gratis rondleidingen en warme chocolademelk. Was dit evenement in 2009 een groot succes, dit jaar trok het nauwelijks publiek.
- Eind november en begin december vertoefde Sinterklaas in het museum. Dit succesvolle evenement trok weer veel bezoekers: 2143, waarvan 1663 voor de speciale prijs van een euro.

c. arrangementen

Voor het tweede jaar boden we arrangementen aan in ons museum. Er is in 2009 een viertal ontwikkeld in samenwerking met diverse externe partijen zoals natuurmonumenten, twee restaurants in Naarden en een fietsverhuurbedrijf.

Deze museumarrangementen bleken ook in 2010 een groot succes. Het arrangement Ravelijn werd het meeste geboekt – 541 deelnemers – waarschijnlijk vanwege de extreem lage prijs voor een gezellig dagje uit.

De overige arrangementen Saillant met 143 gasten en Poterne met 75 gasten waren iets minder populair.

In 2010 zijn er enkele nieuwe arrangementen uitgeprobeerd: 'Bastion' (museum en stad), 'Stadspoort' (museum en jachthaven) en 'Varen door de Tijd' (in samenwerking met Muiderslot). Van deze arrangementen blijft gezien de belangstelling alleen 'Bastion' gehandhaafd.

De kinderpartijtjes waren weer heel erg in trek: dit jaar met 142 boekingen met een totaal van 1304 kinderen en 321 begeleidende volwassenen.

8. Medewerkers en Bestuur

a. vaste medewerkers

Museumdirecteur Kreuger nam namens het museum deel aan diverse bijeenkomsten van het projectbureau Nieuwe Hollandse Waterlinie. Daarnaast nam hij deel aan het overleg met de gemeente Naarden en de Rijksgebouwendienst over de verhuizing en vernieuwing van het Vestingmuseum. Ook volgde hij de cursus Bedrijfs hulpverlening.

In de zomer van 2010 bezocht hij de Franse vestingstad Bitche en Fort Simserhof om te zien hoe de exposities en

belevingen daar waren vervaardigd ter oriëntatie op de toekomstige vernieuwing van het vestingmuseum. Met het oog op regionale samenwerking vergaderde hij regelmatig met de fortbeheerders uit de Gooi- en Vechtstreek. Als bestuurslid van het Regionaal Bureau voor Toerisme Gooi en Vecht nam hij deel aan bestuursvergaderingen.

Mevrouw Rijs nam deel aan de vergaderingen van de gemeentelijke Open Monumentendag, van de kanonniërs en van de vrijwillige medewerkers. Zij nam deel aan de cursus Bedrijfs hulpverlening.

Mevrouw Pieneman nam deel aan de cursus Bedrijfs hulpverlening. In de loop van 2010 is zij met vrijwillig medewerker de heer Mol intensief bezig geweest om de diverse betaal- en PIN-systemen van het museum in te passen in de museumsystematiek.

Mevrouw Calis heeft zich succesvol bezig gehouden met het opzetten van een aantal arrangementen. Daarnaast heeft ze veel activiteiten georganiseerd en daarvoor ook de bijbehorende publiciteit verzorgd.

De heer Ehlert werd bij het onderhoud van het museum bijgestaan door de vrijwillige medewerkers De Jager, Van Zwet, Veenendaal, Heijink en Van de Wouw.

b. weekendcoördinatoren

Tijdens de weekenden is één van de medewerkers verantwoordelijk voor de gang van zaken in het museum. De dames Calis, Pieneman, Rijs, Visser-Schoenmaker en de heren Van El, Van Mierlo en Kreuger treden dan bij toerbeurt op als hoofd van dienst.

c. vrijwillige medewerkers

Het museum kan niet functioneren zonder de inzet van de vrijwilligers die bij dagelijkse activiteiten, op garnizoensdagen en bij festiviteiten hun bijdragen leveren. Zij verzorgden onder meer rondleidingen door het museum, voeren met de boot door de vestinggracht, zetten zich in voor de winkel- en kassadiensten en hielpen bij openingen en museaal inhoudelijke zaken.

Bij deze groep werd een aantal nieuwe vrijwilligers verwelkomd (zie paragraaf 10 voor de mutaties). Het bestuur is alle vrijwillige medewerkers – blijvers, afzwaaiers en nieuwkomers – zeer erkentelijk voor de tijd die zij aan het museum besteedden. Hun inzet en enthousiasme zijn belangrijke en onmisbare steunpilaren voor het museum.

d. Bestuur

In de loop van 2009 is aan de orde geweest dat de bestuursstructuur aanpassing behoefde. De opzet van een Hoofdbestuur met daarin een gekwalificeerde zetel voor externe organisaties – Stichting Menno van Coehoorn, Legermuseum en VVV – en een vertegenwoordiger van de vrijwilligers is verlaten. Die bestuursbinding is immers geen voorwaarde om een relatie naar buiten te onderhouden. Besloten is voortaan te spreken over een Bestuur en een Dagelijks Bestuur. Bij de voorbereiding van de noodzakelijke statutenwijziging is in overleg met de notaris tevens een aantal formuleringen aangepast aan de eisen van de tijd. Vermeldenswaard is ook een nieuwe bepaling over de betrokkenheid van de vrijwilligers. Alle wijzigingen zijn verwerkt in nieuwe statuten die op 11 januari 2011 bij de notaris zijn afgewikkeld.

In juni 2010 heeft het bestuur afscheid genomen van mevrouw Pronk, die haar bestuurszetels als vice-voorzitter ruim negen jaar heeft bezet. Bestuur en staf is haar veel dank verschuldigd voor haar inzet voor het museum.

In november 2010 werd de heer J.D. Knol benoemd tot bestuurslid en penningmeester. De heer Knol had in de kascommissie al enige kennis van het reilen zeilen van het museum opgedaan.

e. activiteiten voor medewerkers

De traditionele zomerbarbecue werd ditmaal weer op een prachtige zomeravond, op 16 juni, gehouden.

De kerstbijeenkomst voor alle medewerkers – vrijwilligers, staf en bestuursleden met hun partners – was op 13 december. Tijdens deze jaarlijkse borrel werd een moment stilgestaan bij het overlijden van de heer Dorenspleet die jarenlang vrijwilliger bij het museum is geweest. Aandacht was er voor Jhr. S.J. Gockinga die al 25 jaar als vrijwilliger aan het museum verbonden is. Mevrouw W. Visser - Schoenmaker was dat al 45 jaar, weliswaar geen officieel jubileum, wel de moeite waard om bij stil te staan. De heer S. Renes was 12,5 jaar aan het museum verbonden.

9. Jaarrekening 2010

a. balans per 31 december (in euro)

	31 december 2009	31 december 2010
Activa		
Banken en kas	122.498	83.629
Debiteuren	19.150	19.718
Vooruitbetalingen	5.752	4.924
Winkelvoorraad	<u>13.890</u>	<u>14.609</u>
Totaal	161.290	122.880
Passiva		
Stichtingskapitaal	45	45
Reserve	18.366	18.366
Vermogensbeslag voorraden	13.890	14.609
Resultaat lopend jaar	478	335
Eigen vermogen	32.779	33.833
Crediteuren	21.947	21.772
Voorzieningen	<u>106.564</u>	<u>67.275</u>
Totaal	161.290	122.880

b. rekening van baten en lasten (in euro)

	2009	2010
Baten		
Entree betalende bezoekers	78.492	78.905
Verkoop "De Cantine"	27.453	39.267
Overige omzet	23.438	30.129
Interest	1.526	1.707
Diverse baten	34	2.441
Subsidie gemeente Naarden	89.597	89.597
Vrijval voorzieningen	85.736	65.003
Subsidies projecten	0	0
Sponsorbijdragen	<u>5.000</u>	<u>5.000</u>
Totaal	311.276	312.049
Lasten		
Vast personeel	126.128	135.005
Vrijwilligers	17.785	20.232
Algemene kosten personeel	1.836	1.347
Extern personeel	987	749
Investeringen	79.200	56.194
Inkoop "De Cantine"	17.554	25.456
Overige inkopen	6.490	5.974
Onderhoud	15.846	17.992
Energie	11.744	11.354
Bureaunkosten	18.924	24.070
Groot huishouding	2.611	3.124

PR en marketing	8.285	6.827
Kosten depot	<u>3.387</u>	<u>3.390</u>
Totaal	310.798	311.714

Saldo	478	335
--------------	------------	------------

c. toelichting

Het jaar 2010 was financieel een goed jaar. Helaas hebben twee vervelende inbraken het resultaat verlaagd (te zien aan de toename van de bureaunkosten) waardoor er geen bedrag aan de voorzieningen voor het plan BoGIUp kon worden toegevoegd.

Het succes van de arrangementen is af te lezen aan de toegenomen omzet van Verkoop “De Cantine” en bij “overige omzet”.

10. Functionarissen

a. hoofdbestuur

mr. H.J.M. Slot	voorzitter ¹⁾
dr. P. Kuijper	secretaris ¹⁾
J-D.B.G. Knol	penningmeester ¹⁾ (vanaf november 2010)
mw. D. Pronk	vice-voorzitter ¹⁾ (tot juni 2010)
G.B. Lamers	vice-voorzitter ¹⁾ (vanaf juni 2010)
drs. C. Ronteltap	namens het Kon. Ned. Leger- en Wapenmuseum, Delft (tot juni 2010)
mw. W.H. Visser-Schoenmaker	namens de Vrijwillige Medewerkers (tot juni 2010)
H. van Drunen	op persoonlijke titel
drs. F.J.L. van Dulm	op persoonlijke titel
	¹⁾ tevens Dagelijks Bestuur

b. kascommissie 2010

ir. B.J. Aris
A. van der Spelt
mr. R.J. Vles

c. vaste medewerkers

drs. S.C.P. Kreuger	directeur
mw. H.A.J. Rijs	hoofd algemene zaken
mw. I.M. Pieneman-Steenbergen	medewerkster administratie
mw. M. Calis-Broxterman	medewerkster marketing
W.H. Ehlert	medewerker onderhoudsdienst

d. vrijwillige medewerkers

(naar de stand van 31 december 2010)

museale medewerkers

J.W. Bergsteijn	A.C.J. Habets
mw. C.A.M. de Boer	Laure Haidar
mw. A. Boer-Lighaam	mw. G. Harsma
mw. T. van den Broek	mw. R. Heijens-Lammers
Merel Bos	G. Heijink
W. Calis	Sean Houffelaar
mw. M.J.G.M. Calis-Broxterman	Ruud Hulscher
P. van Dijk	R.F.L. van Iterson
mw. C. Doorenspleet-Bijhouwer	mw. D.J.M. van Iterson-van Weijden
mw. N. Ehlert-de Gooijer	E. de Jager
Sander van El	mw. P.E.C.M. Kösters
S.J. Gockinga	J. de Kort
G.H. Gouwswaard	mw. A.P. Kruidenier
mw. M.E. Grootgoed-Pereira	G.B. Lamers

mw. E. Last-van den Berg
J.W. Lips
mw. E. Luif-van den Berg
M. Luif
Iris Meijer
H.v. Mierlo
W.J. Mol
mw. G.H.M. Molenaar
G. Mul
mw. L. Mul-Frakking
A.S. Renes
F.S.L. Schmidt

Gedurende 2010 vertrokken:

Daniël Baas
Michael Hille
mw. J. de Jong
L.A. Kalee
Daniël Meijers
Naomi Opdam
G. van Oorsouw
Marlieke Post
H.W.A. Schuilenburg
F. Visser
Mw. S. Zuidema

weekend coördinatoren

Mw. M.J.G.M. Calis-Broxterman
H. van Mierlo
S. van El
Mw. W.H. Visser-Schoenmaker

mw. S.J. Sijl-Dikkes
P.F.R. Sijl
J. Slaa
L.C. Spoelstra
E. Veenendaal
P. Visser
mw. W.H. Visser-Schoenmaker
W.C.J. van Westerop
J.P. van 't Woud
J.B.L. van de Wouw
C.H.W. van Zwet

Nieuwe medewerkers in 2010 waren:

mw. C.A.M. de Boer
mw. T. van den Broek
Merel Bos
Laure Haidar
mw. G. Harsma
Ruud Hulscher
J. de Kort
E. Veenendaal

Uitgegeven door:

Stichting Het Nederlands Vestingmuseum
Westwalstraat 6
1411 PB Naarden
telefoon: 035-6945459
fax: 035-6943511
Internet: www.vestingmuseum.nl
E-mail: info@vestingmuseum.nl

© 2011

DUDOK
WONEN
biedt perspectief

Sponsor van het Nederlands Vestingmuseum

